

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 136/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen alueellisen kielikokeilun toteuttamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sami Saivion /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 136/2016 vp:

Millä aikataululla hallitus aikoo mahdollistaa alueellisen kielikokeilun hallitusohjelman ja eduskunnan keväällä 2015 hyväksymän ponnien mukaisesti ja

mitä keinoja hallitus aikoo käyttää varmistaakseen, että kielikokeilu tuottaa mahdollisimman monipuolisen ja kattavan kuvan koululaisten ja opiskelijoiden kieltenopiskelutarpeista koko maan alueella?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Pykälän 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Perustuslaissa määritellään kielilainsäädännön yleiset puitteet, joita lait ja asetukset täsmentävät. Kielilailta turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön kielelliset oikeudet perustuslaissa edellytetyllä tavalla. Kielitaitolain mukaan korkeakoulututkintoa edellyttävissä valtion ja kaksikielisten kuntien viroissa viranhaltijalta vaaditaan vähemmistökielen tyydyttävä taito. Yksikielisisä kunnissa edellytetään tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) ja ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (352/2003) mukaan korkeakouluopiskelijan tulee tutkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavoin osoittaa saavuttaneensa sellaisen suomen ja ruotsin kielen taidon, joka kielitaitolain mukaan vaaditaan valtion henkilöstöltä kaksikielisessä viranomaisessa.

Perusopetuslain 3 §:n mukaan opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita sen mukaan kuin laissa säädetään. Perusopetuksessa opetettavista aineista säädetään perusopetuslain 11 §:ssä. Jokaisen on opiskeltava oman äidinkielen lisäksi toista kotimaista kieltä ja vähintään yhtä vierasta kieltä. Perusopetuksen valtakunnallisena tavoitteena on, että oppilaille kehittyvät valmiudet vuorovaikutukseen toisella kotimaisella kielellä ja muilla kielillä.

Toisen kotimaisen kielen poisjättämistä koskeva kokeilu edellyttää perusopetuslain muutosta. Nykyiset kokeilupykälät eivät mahdollista tarkoitettua kokeilu. Esitysluonnos perusopetuslain

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 136/2016 vp

muuttamiseksi on valmisteilla. Lain tarkkaa voimaantuloajankohtaa ei ole vielä mahdollista määrittellä. Kokeiluun osallistumista edeltää hakukierros. Yhdelläkään kunnalla ei voi olla erityistä oikeutta päästä kokeiluun, vaan valinnat tulee aikanaan tehdä yhdenvertaisin perustein. Koulutukseen liittyvien kokeilujen tarkoituksenmukaisuuden ja tuloksellisuuden varmistamiseksi, kokeiluissa tulee noudattaa kokeilusuunnitelmaa, joka sisältää myös linjaukset kokeilun tulosten raportoinnista ja seurannasta.

Kokeilun perustuslain asettamia reunaehtoja on pyritty ennakoita selvittämään. Perustuslain mukaisuutta harkitessa on otettava huomioon oppilaiden yhdenvertaisuus ja sivistykselliset oikeudet, esityksen vaikutus kielellisiin oikeuksiin sekä lainsäädäntökokeiluille muun muassa perustuslakivaliokunnassa muotoutuneet vaatimukset.

Kokeiluja koskevien perustuslaillisten linjausten mukaan kokeilun tulee olla tarkasti rajattu ja kokeilun keston tulee olla sellainen, että se vastaa kokeilun tarkoitusta. Perustuslakivaliokunta on linjannut, että kokeilusäännöksille tulee asettaa voimassaolorajoitus siten, että ne ovat voimassa vain kokeiluun tarvittavan ajan. Koska kyseessä on henkilön koko opintopolun ja myöhemmän urakehityksen kannalta erittäin merkittävä asia, kokeilun tuloksien seuraaminen on poikkeuksellisen vaativa ja pitkä prosessi. Kokeilun alueelliseen rajaamiseen on oltava perusteltu syy. Mikäli tällaista erityistä syytä ei ole löydetävissä, ei kokeilua ole perusteltua rajata koskemaan vain tiettyä maantieteellistä osaa tai tietyn kielistä opetusta. Kokeilu ei mahdollista julkisen vallan poiketa velvoitteestaan taata myös tulevaisuudessa suomeksi ja ruotsiksi annettavat palvelut perustuslain tarkoittamassa tasossa. Tämä asettaa erityisiä rajoitteita kokeilun toteuttamiselle ja sen laajuudelle.

Kokeiluun osallistuvien oppilaiden oikeuksien kannalta merkityksellistä on, aiheutuuko toisen kotimaisen kielen opiskelun puutteesta yhdenvertaisuusongelma jatko-opintojen ja työn tai viran haun näkökulmasta. Ottaen huomioon perustuslaissa ja kielilaissa säädetyt oikeudet ja kielitaitolain vaatimukset, olisi vaikeaa välttää sellaista tilannetta, että ruotsia osaamattomat eivät voisi jossain vaiheessa elämäänsä joutua muita huonompaan asemaan puuttuvan toisen kotimaisen kielen taitonsa vuoksi. Mahdollisuutta aloittaa toisen kotimaisen kielen opinnot vasta toisella asteella tai korkea-asteella ei voida kaikissa tilanteissa taata.

Kokeilun edellyttämään lakiesitykseen liittyy useita edellä mainittuja perustuslaillisia kysymyksiä, joita punnitaan parhaillaan hallituksen esityksen valmistelussa. Tuleva lakiesitys on saatettava perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi, joka viime kädessä linjaa kokeilun hyväksyttävyyden perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Helsingissä 4.4.2016

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen